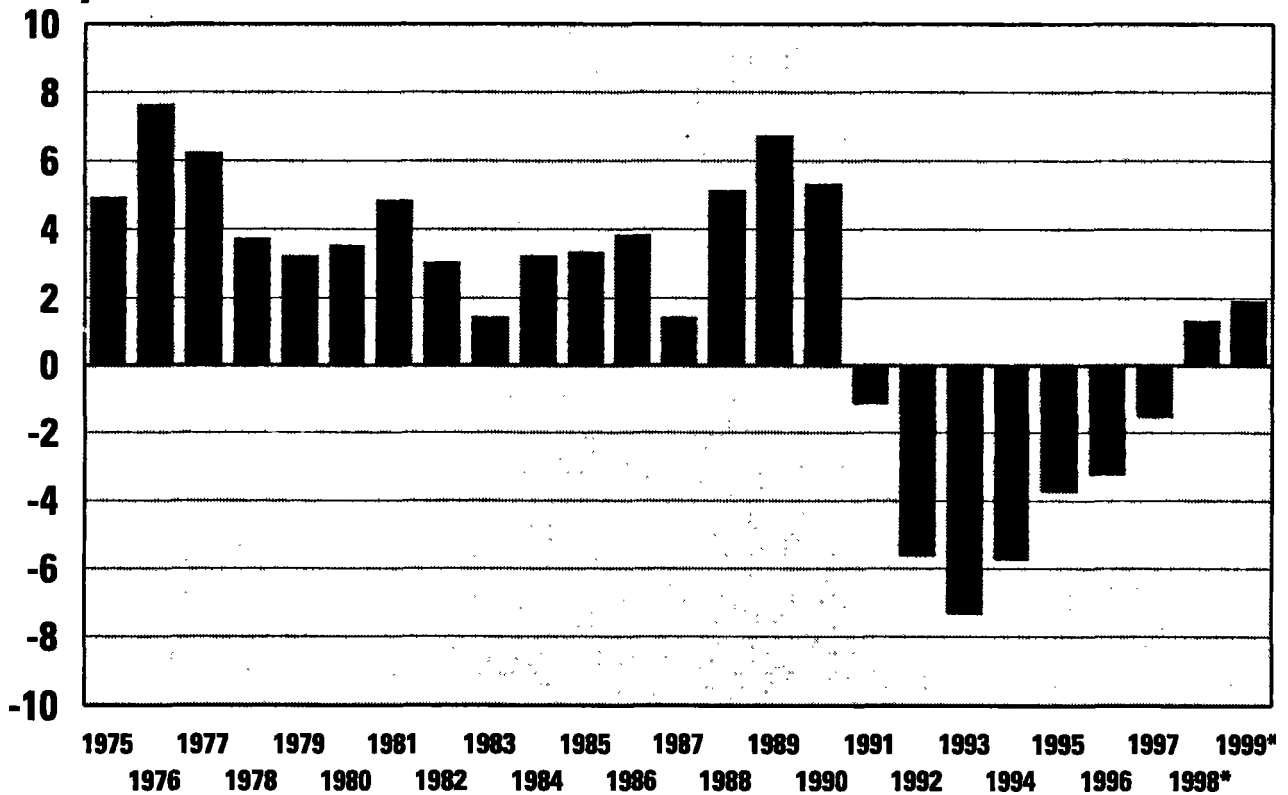

Julkisyhteisöjen alijäämä ja bruttovelka EMU-kriteerien mukaisina

Elokuussa 2000 raportoidut tilastotiedot

Lisätietoja: Paula Koistinen-Jokiniemi, Elli Paakkolanvaara
 Vastaava tilastojohtaja: Markku Suur-Kujala

Julkisyhteisöjen EMU-alijäämä 1975–99*, prosenttia BKT:sta

TILASTOKESKUS

Tilastokeskus on koonnut EU:n komissiolle laadittuun raporttiin tilastotietoja, joita käytetään arvioitaessa jäsenmaiden julkisen talouden tilaa. Raportointi on osa niin kutsuttua liiallisten alijäämien menettelyä. Tietoja käytetään myös EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen yhteydessä.

Valtiovarainministeriö laatii raporttiin sisältyvät ennusteet kuluva vuodesta.

Tässä julkaisussa esitetään viimeisimpien tilastotietojen ohella lukujen laadintaperiaatteita. Lisäksi kuvataan pääpiirteissään valtiontalouden budjettialijäämän ja kansantalouden tilinpidon mukaisen alijäämän (nettoluotonoton) yhteydet sekä julkisyhteisöjen EMU-velan muutokseen vaikuttaneet tekijät. Vuosia 1998 ja 1999 koskevat tilastotiedot ovat edelleen ennakkollisia.

Alijäämäraportointi muuttui vuonna 2000 EU:n uuden kansantalouden tilinpitäjärjestelmän, EKT95:n mukaiseksi. EMU-alijäämä vastaa uudistetun kansantalouden tilinpidon mukaista julkisyhteisöjen nettoluotonottoa. EMU-alijäämän ja -velan käsitteitä kuvataan luvussa "Käsitteet ja menetelmät".

Katsaus

EMU-velka kasvoi hieman vuonna 1999

Vuonna 1999 työeläkelaitokset, jotka luetaan Suomessa osaksi julkisyhteisöjä, suuntasivat aiemmista vuosista poiketen sijoituksiaan julkistalouden ulkopuolelle, erityisesti ulkomaille. Työeläkelaitosten luotonanto muille julkisyhteisöille (valtiolle ja kunnille) alenikin ennakkotietojen mukaan yli 12 mrd. markalla. Julkistalouden sisäisiä velkoja ei lueta mukaan EMU-velkaan. Näin ollen vaikka sekä valtion, kuntien että sosiaaliturvarahastojen bruttovelka aleni viime vuonna (yhteensä noin 12 mrd. markkaa), julkisyhteisöjen velka talouden muille sektoreille ja ulkomaille kasvoi hieman (1 mrd. markkaa) lähinnä työeläkelaitosten sijoitusstrategian muuttumisen myötä.

Vaikka markkamääräinen EMU-velka on vuotta 1998 lukuun ottamatta kasvanut koko 1990-luvun, velan BKT-osuus on vuoden 1994 jälkeen supistunut. Viime vuoden lopussa EMU-velan osuus BKT:sta oli tarkistettujen ennakkotietojen mukaan 46,6 prosenttia. Vuotta aiemmin velkaosuus oli 2,1 prosenttiyksikköä korkeampi. Huipussaan velan BKT-osuus oli vuonna 1994, jolloin suhdeluku oli 58,0 prosenttia.

Nyt lasketut vuosien 1998 ja 1999 EMU-velkaosuudet ovat helmikuussa raportoituja alhaisemmat ennen muuta, koska ko. vuosien bruttokansantuote osoittautui tarkistuslaskennassa aiemmin ennakoitua suuremmaksi.

Julkisyhteisöt toista vuotta ylijäämäinen

Julkisyhteisöjen alijäämä eli kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonotto muuttui vuonna 1998 ylijäämäksi. Vuonna 1999 ylijäämä oli tarkistettujen ennakkotietojen mukaan 13,9 mrd. markkaa eli 1,9 prosenttia BKT:sta. Valtio oli 5,6 mrd. markkaa alijäämäinen, joskin sen rahoitusasema on jatkuvasti parantunut. Kuntasektori oli ennakkotietojen mukaan kolmatta vuotta lievästi alijäämäinen. Sosiaaliturvarahastoista työeläkelaitokset keräsivät n. 20

mrd. markan ja muut sosiaaliturvarahastot 1,1 mrd. markan ylijäämän.

Valtion luvut perustuvat valtion hallinnollisen ja liikekirjanpidon tilinpäätöstietoihin vuodelta 1999. Kuntasektorin tiedot perustuvat kuntien ja kuntayhtymien taloustilastojen ennakkotietoihin sekä lopuksiin tulos- ja rahoituslaskelmatietoihin.

Taulukko 1. EMU-alijäämä, prosenttia BKT:sta

	1996	1997	1998*	1999*
Valtionhallinto	-7,2	-3,7	-1,5	-0,8
Paikallishallinto	0,8	-0,7	-0,3	-0,2
Sosiaaliturvarahastot	3,3	2,8	3,1	2,9
siitä: Työeläkelaitokset	3,4	3,3	3,2	2,8
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	-0,5	-0,2	0,2
EMU-alijäämä	-3,2	-1,5	1,3	1,9

* = ennakkotieto

Raportointi

Alijäämäraportointi muuttui vuonna 2000

EU:n asetukseen perustuva nk. liiallisten alijäämien raportointi muuttui EU:n uuden tilinpitojärjestelmän, EKT95:n mukaiseksi vuonna 2000. Tätä ennen raportointi perustui vielä vanhaan ESA79:n mukaiseen tilinpitoon.

Vuodesta 2000 alkaen EMU-alijäämä vastaa suoraan kansantalouden tilinpidossa laskettua julkisyh-

teisöjen nettoluotonottoa/-antoa. Myös bruttokansantuote raportoidaan tilinpidon mukaisena. Sen sijaan EMU-kriteerinä käytetty velkakäsite poikkeaa EKT95:stä sekä arvotuksen että kattavuuden osalta (ks. luku "Käsitteet ja menetelmät").

Raportointimenettely

Vuoden 1992 alussa allekirjoitetun Maastrichtin sopimuksen mukaisesti EU:n jäsenmaat pyrkivät välttämään liiallisia julkisyhteisöjen alijäämiä. Sopimuksen liitteessä on määritelty viitearvot julkisyhteisöjen suunnitelluille ja todellisille budjettialijäämille ja julkiselle velalle osuutena BKT:sta, sekä näiden käsitteiden sisältö.

EU:n komissiolle kahdesti vuodessa päivitettävissä raportissa kukin jäsenmaa kuvaa valtion budjetin ali/ylijäämän ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtion ali/ylijäämän (nettoluotonoton/-annon) yhteyden. Lisäksi raportissa esitetään koko julkisyhteisöt-sektorin nettoluotonannon ja bruttovelan muutoksen väliset yhteydet ja velkakanta. Budjettialijäämä kuvataan kussakin maassa noudatettavan budjettikäytännön mukaisena kun taas nettoluotonoton on oltava EKT95:n mukainen ja siten periaatteessa yhtenäinen kaikissa jäsenmaissa.

Vaikka institutionaalisista olosuhteista johtuen tietosisällöt poikkeavat maittain, alijäämäraportoinnissa syntyvät tiedot ovat vertailukelpoisimpia julkisen talouden tilan kuvaajia. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että raportin laadintaperiaatteet, luokitukset ja muu sisältö on määritelty EU:n asetuksessa (EY)

3605/93 ja asetuksen uudistetussa versiossa (EY) 475/00. Tilastotietojen vertailukelpoisuutta on pyritty lisäämään EU:n tilastoviraston Eurostatin päätöksillä sekä erityisellä alijäämä- ja velkatilastointia täsmentävällä käsikirjalla.¹

Jäsenmaiden kansantalouden tilinpidon laadinnan aikataulut vaihtelevat. Siten myös elokuun ja helmikuun loppuun mennessä raportoitavat, pääosin kansallisiin tilinpitolaskelmiin perustuvat EMU-laskelmat päivitetään eri ajankohtina. Suomen tilinpitolaskeumat laaditaan ensimmäisen kerran tilastovuotta seuraavassa helmikuussa. Sen jälkeen tilastoa tarkennetaan saman vuoden heinä- ja joulukuussa. Lopulliset tiedot Suomen kansantalouden tilinpidosta valmistuvat noin kahden vuoden viiveellä. Yhtä tilastovuotta koskevat EMU-alijäämä- ja velkatiedot raportoidaan komissiolle siten viisi eri kertaa. Tilaston laadintaan käytettävissä oleva perustieto lisääntyy ajan myötä ja tilastot täsmentyvät, mikä on luonteenomaista kansantalouden tilinpidon laadintaprosessille. Samalla EMU-alijäämä, -velka ja BKT-tiedot ja niiden myötä myös julkisyhteisöjen EMU-kriteereiksi määritellyt suhdeluvut tarkentuvat.

1 ESA95 Manual on government deficit and debt. First edition 2000. Eurostat.

Käsitteet ja menetelmät

Julkisyhteisöt -sektori

EKT95:n mukaiseen julkiseen sektoriin eli julkisyhteisöihin kuuluvat valtionhallinto, osavaltiohallinto, paikallishallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Suomessa julkisyhteisöihin luetaan valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakuntahallinto sekä sosiaaliturvarahastot. Sektorikäsite on sama sekä netto- luotonantoa että velkaa tilastoitaessa.

Suomessa valtio- ja kuntasektoriin ei lueta valtion ja kuntien liikelaitoksia. Valtiosektoriin luetaan budjettitalouden ohella budjetin ulkopuoliset rahastot.

Budjettialijäämä ja nettoluotonotto

Komission kanssa tehdyn sopimuksen mukaan budjettialijäämällä tarkoitetaan Suomessa valtiontalouden kassalaskelman mukaista nettoraahoitustarvetta². Käsite kattaa sekä budjettitalouden että budjetin ulkopuoliset rahastot. Se lasketaan kaikkien valtion tulojen ja menojen erotuksena ennen lainanottoa ja kuoletuksia.

Nettoraahoitustarpeesta päästään kansantalouden tilinpidon mukaiseen ali/ylijäämään eli nettoluotonottoon/-antoon useiden korjauserien kautta (taulukko 2, erät B..E). Nettoluotonottoon/-antoon eivät saa vaikuttaa kansantalouden tilinpidossa rahoi-

Sosiaaliturvarahastoihin luetaan Suomessa julkisen vallan säätämää sosiaaliturvaa hoitavat yksiköt. Näitä ovat perusturva toteuttavat yksiköt kuten Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat sekä lakisääteistä tai siihen rinnastettavaa vapaaehtoista työeläkevakuutusta hoitavat yhtiöt, eläkesäätiöt, eläkekassat sekä julkiset laitokset (esim. Kuntien eläkevakuutus). Työeläkelaitokset määriteltiin tilastoinnissa osaksi Suomen julkista sektoria EU:n komission tammiukuussa 1997 tekemällä erityisellä päätöksellä.

tustaloustoimia (saatavien ja velkojen muutoksia) edustavat erät kuten lainananto, saadut lainojen takaisinmaksut tai muut finanssisijoitukset.

Satunnaisempia oikaisueriä ovat valtion budjetissa tulona tai menona esiintyvät emissio- ja kurssivoitot tai -tappiot siltä osin kun niitä ei lueta tilinpidon mukaisiin korkoihin. Budjetissa vielä olevien, mutta tilinpidossa yrityssektoriin luettavien valtion liikelaitosten nettotulojen kirjaamisesta saattaa aiheutua kirjauseroa. Eroa kassalaskelmaan aiheuttaa myös tilinpidon verojen, tukien ja korkojen kirjaaminen osittain kassaperusteesta poiketen (suoriteperusteella

Taulukko 2. Valtion nettoluotonoton (-) laskeminen budjetin ali/ylijäämästä, mrd. mk

	1998*	1999*
A. Budjettitalouden nettoraahoitustarve	-0,4	16,5
B. Budjetin rahoitustaloustoimet yhteensä (+)	-13,9	-20,4
B.1. Lainananto (+)	0,5	1,0
B.2. Saadut lainojen takaisinmaksut (-)	-0,9	-0,7
B.3. Osakkeiden ja osuuksien hankinta (+)	0,4	1,0
B.4. Osakkeiden ja osuuksien myynnit(-)	-13,9	-21,8
C. Muut siirtosaamiset (+) ja -velat (-) (verojen ja tukien ajoituskorjaus, tulo- ja menorästit)	2,5	-0,8
D. Korkojen jaksotuskorjaus, netto (+/-)	1,6	1,3
E. Muut oikaisuerät (+/-)	-5,7	-8,4
E.1. Siirrot budjetin ulkopuolisista rahastoista, netto	-5,4	-8,0
E.2. Ero valtion liikelaitosten nettotulojen kirjaamisessa	0,1	0,2
E.3. Muut kirjauserot (lähinnä erot emissio- ja kurssierojen kirjaamisessa)	-0,4	0,1
E.4. Muut erot	0,0	-0,7
F. = B+C+D+E. Budjettitalouden korjauserät yhteensä (+)	-15,5	-28,3
A+F.= Budjettitalouden nettoluotonanto (+) /-otto (-)	-15,9	-11,9
G. Budjetin ulkopuolisten rahastojen nettoluotonanto (+) /-otto (-)	5,6	6,3
A+F+G. Valtion nettoluotonotto tilinpidossa (-)	-10,3	-5,6

* = ennakkotieto

2 Tietoja nettoraahoitustarpeesta julkaistaan mm. valtiovarainministeriön Taloudellinen katsaus, helmikuu ja Taloudellinen katsaus, syyskuu- julkaisuissa sekä Tilastokeskuksen Tilastokatsauksia- sarjassa.

tai ajoituskorjattuna) sekä muut satunnaisemmat kirjaus- tai ajoituserot.

Summaamalla taulukon 2 erät A, F ja G saadaan valtiontalouden nettoluotonanto kansantalouden tilinpidossa.

Taulukosta nähdään, että molempina vuosina tilinpidon mukainen alijäämä (nettoluotonotto) oli budjetin alijäämää suurempi johtuen etenkin budjet-

tiin sisältyvien finanssisijoitusten (mm. valtionyhtiöiden myynnistä saatujen tulojen) eliminoimisesta. Kyseiset erät kuvautuvat kansantalouden tilinpidossa rahoitustaloustoimina, joilla ei ole vaikutusta alijäämään. Koko valtiontalouden alijäämää kohensi molempina budjetin ulkopuolisten rahastojen ylijäämäisyys.

EMU-velka

EMU-velkaan luetaan julkisyhteisöjen kansantalouden muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat, joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit, muut lyhytaikaiset lainat sekä käteisraha. EMU-kriteerinä käytetty velkakäsite poikkeaa EKT95:stä sekä arvotuksen että kattavuuden osalta. EKT95:n mukaisessa rahoitustilinpidossa rahoitusvarat ja velat arvotetaan markkina-arvoon, sen sijaan EMU-velka arvotetaan nimellisarvoon. EKT95:n mukaisista rahoitusvaateista johdannaisia, kauppa-

luottoja ja siirtovelkoja ei huomioida velan kannassa, mutta ne otetaan huomioon velan muutokseen vaikuttavina erinä.

Kaikki velan muutokseen vaikuttavat tiedot esitetään sulautettuina. Ulkomaan valuutan määräinen velka tilastoidaan swap-sopimusten mukaisissa valuutoissa eikä alkuperäisissä nostovaluutoissa. Valtion käteisrahavelkana tilastoidaan vain kierrossa olevien kolikoiden arvo eikä valtion koko metallirahavastuuta.

Julkisyhteisöjen nettoluotonanto ja velan muutos

Julkisyhteisöjen EMU-velkaan ja sen muutokseen vaikuttaa nettoluotonoton/-annon ohella moni muu tekijä. Taulukossa 3 on kuvattu ESA95:een perustuvan alijäämäraportoinnin mukaiset erät.

Summaamalla taulukon erät A-E saadaan julkisyhteisöjen sulautetun velan (EMU-velan) muutos

vuoden aikana. Etumerkiltään positiiviset erät vaikuttavat velkaa lisäävästi. Kaikki erät on tilastoitu sulautettuina eli julkisyhteisöjen sisäiset saamiset ja velat on vähennetty.

Kansantalouden tilinpidon mukainen nettoluotonanto (A.) kirjataan taulukkoon 3 vastakkais-

Taulukko 3. EMU-velan muutokseen vaikuttavat tekijät, mrd. mk

	1998*	1999*
A. Julkisyhteisöjen raportoitu nettoluotonanto vastakkaismerkkinenä	-8,7	-13,9
B. Julkisyhteisöjen rahoitusvarojen nettohankinta, sulautettu	8,0	7,0
B.1. Julkisyhteisöjen talletukset (plus-merkki= talletukset lisääntyvät nettomääräisesti)	-10,3	3,6
B.2. Sijoitukset muihin arvopapereihin kuin osakkeisiin	17,0	23,7
B.3. Lainananto	-4,7	-2,4
B.4. Osakesijoitukset	3,0	-19,0
B.5. Muut rahoitusvaamiset	3,0	1,2
C. EMU-velkaan kuulumattomien velkojen nettohankinta, sulautettu (miinus-merkki = velan lisäys)	-1,1	-0,3
D. Valuuttakurssivaikutus	-1,6	9,8
E. Muut	-4,3	-1,6
F. EMU-velan muutos (plus-merkki kuvaa velan kasvua)	-7,8	1,1

* = ennakkotieto

merkkisenä; vuosien 1998-99 positiivinen netto-luotonanto vaikuttaa velkaa vähentävästi. Rahoitusvarojen *sulautettu* nettohankinta (B.) kasvoi molempina vuosina ennen muuta, koska työeläkelaitokset lisäsivät sijoituksiaan julkistalouden ulkopuolelle (erä B.2). Julkisyhteisöjen osakkeiden myyntitulot ylittivät osakkeiden hankintamenot vuonna 1999 (B.4). Valtion yksityistämistulot olivat lähes 22 mrd. markkaa. Julkisyhteisöjen lainananto jatkoi supistu-

mistaan ennen kaikkea työeläkelaitosten lainakannan noin 5 mrd. markan pienenemisen myötä.

EMU-velka ei kata kaikkia ESA95:n mukaisia rahoitusvaateita. Johdannaisten, kauppaluottojen ja siirtovelkojen vaikutus EMU-velan muutokseen kuvataan taulukon 3 kohdassa C. Muita raportoidun velan muutokseen vaikuttavia tekijöitä (E.) ovat mm. emissio- ja pääomavoitot ja -tappiot sekä kirjauserot.

Velkakanta vaateittain

EMU-velkaan luetaan EKT95:n mukaisessa alijäämäraportissa julkisyhteisöjen kansantalouden muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat velkakirjalainat, joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset arvopaperit (valtion velkasitoumukset, kuntatodistukset), muut lyhytaikaiset lainat (käytetty shekkitaliluotto, vekse-

lit) sekä käteisraha (kierrossa olevien kolikoiden arvo) (taulukko 4).

Ulkomaan valuutan määräinen velka mitataan swap-sopimusten mukaisissa valuutoissa.

Taulukko 4. Suomen EMU-velka rahoitusvaateittain, miljoonaa mk

	1996	1997	1998*	1999*
Käteisraha	1 439	1 494	1 350	1 431
Lyhytaikaiset arvopaperit	31 083	28 218	15 429	8 668
Joukkovelkakirjalainat	270 473	282 714	281 774	287 964
Muut lyhytaikaiset lainat	21	115	212	387
Muut keskipitkä- ja pitkäaikaiset lainat	31 758	31 493	37 510	38 901
Velka yhteensä	334 774	344 034	336 275	337 351
Velka, prosenttia BKT:sta	57,1	54,1	48,7	46,6

*=ennakkotieto

Termejä:

EMU-velka =	Julkisyhteisöjen sulautettu bruttovelka nimellisarvoisena
Sulautettu velka =	Julkisyhteisöjen sisäisiä ja välisiä velkoja ei lueta mukaan
Bruttovelka =	Rahoitussaamiset (omaisuus) eivät vaikuta velkaan
EMU-alijäämä =	Julkisyhteisöjen nettoluotonotto/-anto
(Rahoitus)alijäämä =	nettoluotonotto = negatiivinen nettoluotonanto
Budjettialijäämä =	(tässä) valtiontalouden kassalaskelman mukainen nettorahoitustarve
Julkisyhteisöt =	valtio, paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot (ks. Käsitteet ja menetelmät)
Valtiontalous =	budjettitalous ja budjetin ulkopuoliset rahastot
EKT95 = ESA95 =	“Euroopan tilinpitojärjestelmä 1995”, EU:n uudistettu, taloustilastojen laadintaa ohjaava käsikirja, joka alijäämäraportoinnissa otettiin käyttöön vuonna 2000
ESA79 =	Alijäämäraportointia ennen vuotta 2000 ohjannut EU:n tilastokäsikirja

Maittaiset tiedot:

EU:n tilastovirasto Eurostat julkistaa alijäämäraportoinnin mukaiset maittaiset tiedot. Eurostatin julkistamia tietoja voi selata osoitteesta: www.europa.int/comm/eurostat. Tiedot löytyvät myös kuukausittain ilmestyvästä Eurostatin julkaisusta EC economic data pocket book.

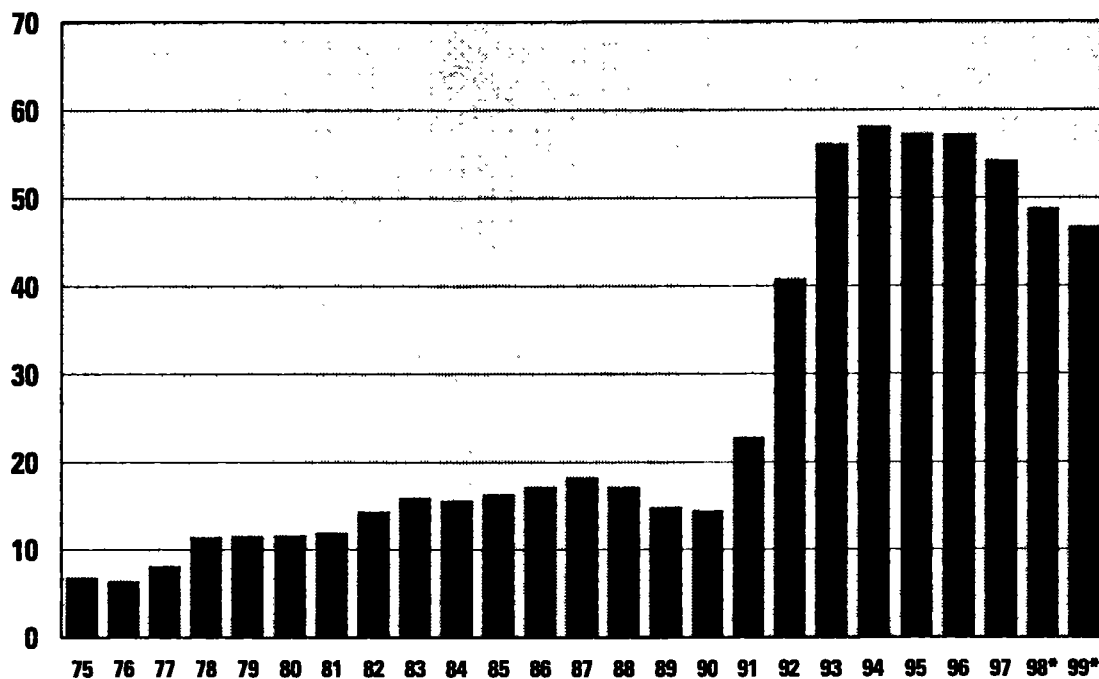
SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Julkinen talous 2000:7
Offentlig ekonomi
Public Economy

Lisätietoja:

Paula Koistinen-Jokiniemi, (09) 1734 3362
Elli Paakkolanvaara (09) 1734 2262
www.tilastokeskus.fi/tk/to/emuindex.html

Julkisyhteisöjen EMU-velka 1975-99*, prosenttia BKT:sta

TILASTOKESKUS